

Özel Eğitim Gündemi

Bu Sayıda

**Leo Kanner ve
Hans Asperger'i Tanıyoruz...
Ya Grunya Efimovna Sukhareva'yı?**

Düzenlenen Etkinlikler

Haberler

Duyurular

Öğrenci Köşesi

ESOGÜ Mezun

Araştırma Köşesi

Kitap Önerisi

LEO KANNER VE HANS ASPERGER'İ TANIYORUZ ... YA GRUNYA EFİMOVNA SUKHAREVA'YI?

Otizm tarihini bilen çoğu kişi Leo Kanner ve Hans Asperger'in isimlerini duymuştur. Ancak çok az kişi, onlardan yaklaşık yirmi yıl önce tıpkı Kanner ve Asperger gibi benzer gözlemleri yayımlayan bir çocuk psikiyatristi olan Grunya Efimovna Sukhareva'yı tanır. Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nde yaşayan Sukhareva (1891-1981) çocuk ve ergen ruh sağlığı alanında çeşitli çalışmalar yürütmüş ve bu alanda ülkesinde öncü girişimlerde bulunmuştur. Aynı zamanda çalıştığı bir grup çocukla yaptığı gözlem ve değerlendirmelere dayanarak neredeyse otizmi günümüzde ele alınan biçimiyle açıklamıştır.

devamı s.2

Sukhareva'nın Mesleki Yaşantısı

Sukhareva'yı daha yakından tanıyabilmek için mesleki yaşantısında öne çıkan gelişmeler kronolojik olarak Tablo 1'de özetlenmiştir.

Tablo 1. Grunya Efimovna Sukhareva*

1891	Kiev'de doğdu.
1915	Kiev Tıp Enstitüsü'nden (Kiev Medical Institute) 'Tıp Doktoru' derecesini aldı.
1915-1917	Kiev Tıp Enstitüsü'nde epidemiyoloji bölümünde çalışmalar yürüttü.
1917-1921	Kiev Ruh Sağlığı Hastanesi'nde psikiyatrist olarak çalıştı.
1919-1921	Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı Enstitüsü'nde özel gereksinimli çocukların tanılanması, izlenmesi ve rehabilitasyon süreçlerini yürüten defektoloji (defectology) bölümünde bölüm başkanı olarak görev aldı.
1921	Moskova'da bulunan Çocuk Psikonöroloji Kliniği'nde (Psychoneurological Department for Children) tedavi gören çocuk ve ergenlerin eğitime devam edebileceği okul ve nöropsikiyatrik tedavi birimlerini kurdu.
1921-1927	Moskova Çocuk Psikonöroloji Kliniği'nde çocuk ve ergen psikiyatristi olarak çalıştı.
1928-1933	Moskova' Tıp Enstitüsü'nde (Moskova'da kurulan ilk Tıp Enstitüsü) doçent olarak çalıştı.
1933-1935	Kharkov Psikonörolojik Enstitüsü'nde (Kharkov Psychoneurological Institute) Psikiyatri Bölümü'nde Bölüm Başkanı olarak görev yaptı.
1935-1965	Moskova'da çocuk psikiyatrisi alanında lisansüstü düzeyde tıp uzmanlarını yetiştiren 'Çocuk Psikiyatrisi Bölümü'nü kurdu ve burada yönetici olarak çalışmalar yürüttü.
1938-1969	Rus Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği Psikiyatri Enstitüsü'nde Çocuk Psikoz Kliniği'nde yönetici pozisyonuyla çalışmalar yürüttü. Kashchenko Psikiyatri Hastanesi'nde araştırma sorumlusu olarak görev aldı. Moskova Nörologlar ve Psikiyatristler Birliği'nde (Moscow Society of Neurologists and Psychiatrists) çocuk çalışmaları bölümünde başkanlık yaptı. Rusya Sovyet Federal Sosyalist Cumhuriyeti (Russian Soviet Federative Socialist Republic) tarafından ' Onurlu Bilim İnsanı ' ünvanı aldı.
1981	Moskova'da hayata gözlerini yumdu.

*: Manouilenko ve Bejerot (2015) ile Sher ve Gibson'un (2023) çalışmalarının çevirisi olup gözden geçirilerek derlenmiştir.

Sukhareva'nın otizmle ilişkili çalışmalarına zemin hazırlayan en önemli girişiminin 1921 yılında Moskova'da çocuk psikiyatrisi ve nörolojisi alanlarında hizmet veren bir klinikte (Psychoneurological Department for Children) tedavi gören çocukların eğitim görebileceği bir okul kurması olduğu ifade edilebilir. Sukhareva 1927 tarihine kadar bu klinikte çocuk psikiyatristi olarak çalışmış ve bu sırada takip ettiği hastalarının eğitim, gelişim, davranış ve tedavi süreçlerini sistematik biçimde gözlemleme ve değerlendirme olanağını yakalamıştır. Sukhareva 1921-1927 yıllarında söz konusu klinikte takip ettiği altı erkek çocuğun gelişim ve davranış özellikleri açısından tipik gelişen akranlarından bazı alanlarda ayrıştığını fark etmiştir. Bu hastalarını iki yıl boyunca takip eden Sukhareva gözlem ve değerlendirmelerini bilimsel bir çalışma olarak 1925 yılında bilim dünyası ile paylaşmıştır. Çalışma çocuk eğitimi ve psikolojisi alanında Rusça yayınlanan bir dergide yayımlanmış olup Çocuklukta Şizoid Psikopatoloji (Schizoid Psychopathy in Childhood) başlığını taşımaktadır. Hemen bir yıl sonra Almanca'ya çevrili yapılan bu çalışmanın bilim dili olan İngilizce'ye çevirisi ise yaklaşık yetmiş yıl sonra yapılabilmektedir! Günümüzde Sukhareva'nın ilgili çalışması araştırmacılar tarafından otizmin davranış ve gelişim özelliklerinin anlaşılmasında öncü bir yayın olarak değerlendirilmektedir (Manouilenko ve Bejerot, 2015; Posar ve Visconti, 2025; Sher ve Gibson, 2023). Buradan hareketle bu yazıda sıralanan sorulara yanıt aramak hedeflenmiştir:

- Sukhareva'nın otizmlili çocuklarla deneyimi nedir ve otizmi nasıl tanımlamıştır?
- Sukhareva'nın otizm tanımı ile Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabı-5 TR'de [Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders'da -Fifth Edition Text Revision (DSM-5 TR)] yapılan tanım arasındaki benzerlikler nelerdir?
- Sukhareva'nın Leo Kanner ve Hans Asperger gibi batı dünyasında yeterince ilgi görememesinin nedenleri ne olabilir?
- Sukhareva çalışmalarını sürdürdüğü dönemde tanınır olsaydı bugün için otizm konusunda değişen bir şey olur muydu?

Sukhareva'nın Otizmlı Çocuklarla Deneyimi ve Otizm Tanımı

Sukhareva'nın yukarıda yer verilen makalesinde takip ettiği altı erkek çocuğun 2-14 yaşları arasında olduğu, zekâ düzeyleri ve fiziksel gelişimleri açısından tipik gelişen akranlarıyla benzer olduğu belirtilmiştir. Ancak bu çocukların bazı davranış özellikleri ve gelişim alanları açısından tipik gelişen akranlarına kıyasla belirgin birtakım farklılıklara sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu çocukların tipik gelişim gösteren akranlarına kıyasla dikkat çeken davranış özellikleri makalede aynılıkta ısrarcılık, değişime karşı direnç gösterme, aynı sözcükleri ve sözcük öbeklerini tekrarlı biçimde söyleme (sözel basmakalıp davranış), tekrarlı biçimde sergilenen motor davranışlar, sıra dışı ve yoğun ilgi alanları, çevresel uyaranlara karşı aşırı düzeyde duyarlı olma (örn., sestten rahatsız olma ve sessiz ortamda bulunmayı tercih etme) olarak betimlenmiştir. Makalede aktarılan beceri alanlarındaki yetersizlikler ise küçük ve büyük kas kullanımını gerektiren becerileri sergilerken güçlük çekme; monoton ve tek düze ses tonuyla konuşma, mimiksiz yüz ifadesi gibi sözel olmayan iletişim becerilerinde sınırlılık; soyut ve mecaz ifadeleri algılamada sınırlılık, sosyal etkileşim başlatma ve sürdürmede zorlanma, karşılıklı etkileşimde sadece kendi ilgi alanlarını içeren konularda konuşmak isteme şeklinde tanımlanabilir.

Sukhareva'nın Otizmlı Çocuklarla Deneyimi ve Otizm Tanımı

Listelenen sınırlılıkların haricinde bu çocukların resim, müzik ve edebiyat gibi alanlara yoğun ilgi gösterebildiği veya bu alanlarda dikkat çekici düzeyde performans sergileyebildikleri belirtilmiştir. Sözel olarak düşüncelerini rahatlıkla ifade edebilen bu çocukların aynı zamanda şemalarla düşünme eğilimi olduğuna dikkat çekilmiştir. Makalede gözlem ve değerlendirmelerin özetlediği başlıkta, Sukhareva çocukların hepsinde akranları ile sosyal etkileşim kurmaktan kaçınma ve sosyal çevredeki bireylere uyum sağlamada zorlanma olarak gözlenen otistik özelliklerin bulunduğunu aktarmış olup bu otistik özelliklerin özellikle yaşamın erken dönemlerinden itibaren kendini göstermeye başladığını eklemiştir. Sukhareva erken dönemlerden itibaren tek başına oyun oynamayı tercih eden bu çocukların özellikle düş ürünü öğeler içeren öykülere (örn., peri masalı, fantastik kurgular) ilgi gösterdiğini aktarmıştır. Makalenin sonunda ise Sukhareva çocuklarda gözlemlendiği sosyal etkileşim kurma ve sürdürmedeki yetersizlikler ile otistik düşünce özelliklerinin (örn., mecaz ve soyut ifadeleri algılayamama, şemalarla düşünme, gerçek dışı öykülere ilgi duyma) şizoid kişilik bozukluğu tanı ölçütleriyle uyumlu olduğunu ancak diğer davranış ve gelişim örüntülerinin sadece bu tanı ile açıklanamadığı yönünde bir sonuca varmıştır (Ssucharewa, 1926/1996). Dolayısıyla Sukhareva'nın otizmi erken çocukluktan itibaren sosyal etkileşim becerilerinde yetersizlikler ve kısıtlayıcı yineleyici davranış örüntüleri ile kendini gösteren, ayrı bir kategoride sınıflandırılması gereken bir bozukluk olarak tanımladığı ileri sürülebilir (Posar ve Visconti, 2025; Sher ve Gibson, 2023).

Sukhareva'nın Otizm Tanımı ile DSM-5 TR'de Yapılan Otizm Tanımı Arasındaki Benzerlikler

Otizm spektrum bozukluğu güncel psikiyatrik tanı ölçütlerine göre DSM-5-TR'de (a) diğer bireylerle sosyal iletişim ve etkileşim becerilerinde sınırlılık ve (b) kısıtlayıcı yineleyici davranış örüntüleri ile kendini gösteren nörogelişimsel bir bozukluk olarak tanımlanmaktadır. Bu bireyler otizmden etkilenme düzeyleri ve gerektirdiği destek türlerine göre üç düzeyde sınıflandırılmaktadır (American Psychiatric Association, 2022).

Otizm alanında çalışmalar yapan araştırmacılar Sukhareva'nın altı erkek çocuğun gelişim ve davranış özelliklerini sistematik olarak incelediği makalesini otizm alanındaki güncel bilgiler ve otizm spektrum bozukluğu tanı ölçütleri bağlamında değerlendirmiştir. Bu araştırmacılar değerlendirmelerini yaptıkları zaman dilimindeki psikiyatrik tanı ölçütlerine göre (DSM-5) Sukhareva'nın takip ettiği hastalarının 'Düzen 1' seviyesinde tanımlanabilecek otizimli çocuklar olduğunu vurgulamaktadır (Manouilenko ve Bejerot, 2015; Sher ve Gibson, 2023; Posar ve Visconti, 2025). Bir diğer deyişle, bu çocukların kendilerini sözel olarak iyi ifade edebildiği ancak diğer bireylerle bağımsız biçimde karşılıklı ve anlamlı sosyal ilişkiler kuramadıkları, yeni ve farklı durumlara uyum sağlayamadıkları ifade edilmektedir. Araştırmacılar ayrıca Sukhareva'nın ve Asperger'in takip ettiği çocuklarda benzer gelişim ve davranış özelliklerinin betimlendiğine dikkat çekmektedir.

Sukhareva'nın Otizm Tanımı ile DSM-5 TR'de Yapılan Otizm Tanımı Arasındaki Benzerlikler

Betimlenen özellikler monoton ve tek düze ses tonuyla konuşma, sözel olarak kendini ve düşüncelerini kolaylıkla ifade etme (yetişkin veya küçük bir profesör gibi konuşma), sıra dışı alanlarda sınırlı ve yoğun ilgi gösterme ve bu alanlarda üstün düzeyde performans sergileme olarak sıralanabilir. Dolayısıyla araştırmacılar DSM-5 yayınlanmadan önce otizm spektrum bozukluğu şemsiyesi altında bir alt tanı grubu olarak değerlendirilen Asperger Sendromu'nun gelişim ve davranış özelliklerinin ilk olarak Sukhareva tarafından betimlendiğinin altını çizmektedir (Sukhareva, 1927/2020; Ssucharewa, 1926/1996; Posar ve Visconti, 2025).

Amerikan Psikiyatri Birliği tarafından 2013 yılında yayımlanan DSM-5'te otizm spektrum bozukluğu tanısı konulabilmesi için sosyal etkileşim ve iletişim alanlarında karşılanması gereken asgari ölçüt net bir biçimde belirtilmezken 2022 yılındaki gözden geçirilmiş versiyonunda (DSM-5-TR) tüm ölçütlerin karşılanması gerektiği maddesi eklenmiştir (First vd., 2022). Bu bağlamda Sukhareva'nın otizmi betimlediği özellikler ve DSM-5 TR'de yer verilen otizm tanı ölçütleri karşılaştırıldığında temelde birbiriyle benzer olduğu söylenebilir. Dolayısıyla, Sukhareva'nın Kanner ve Asperger'in çalışmalarından yaklaşık yirmi yıl kadar önce otizimli bireylerin gelişim ve davranış özelliklerini betimlediği anlaşılmaktadır. Tablo 2'de Sukhareva'nın betimlediği gelişim ve davranış özelliklerinin DSM-5 TR'de yer verilen tanı ölçütlerinde belirlenen özelliklere olan paralelliği örnekleriyle birlikte sunulmuştur.

Tablo 2. DSM-5-TR ve Sukhareva'nın Betimlediği Otizme İlişkin Benzerlikler*

Otizm spektrum bozukluğu, DSM- 5- TR, 2022 (American Psychiatric Association)	Çocuklukta Şizoid Psikopataloji (Ssucharewa, 1926/1996)
A. Sosyal iletişim ve etkileşim alanlarının tümünde kendini gösteren sınırlılıklar: 1. Sosyal-duygusal karşılıklı sınırlılıklar 2. Sosyal etkileşimde kullanılan sözel olmayan iletişim becerilerinde sınırlılıklar 3. Sosyal etkileşim/iletişim kurma, sürdürme ve anlama konusunda sınırlılıklar	- Akranlarıyla sosyal etkileşimden kaçınma, sosyal iletişim ve etkileşime uyum sağlamada zorlanma, akranları ile iş birliğine dayalı oyun kurma ve oyun oynamaktan kaçınma - Mimiksiz yüz ifadesi veya mimikleri kullanmada sınırlılık - Jest ve beden dilini kullanmada sınırlılıklar - Monoton ve tek düze ses tonuyla konuşma - İmgelerle düşünme, soyut ve mecaz ifadeleri anlamada sınırlılıklar - Diğer bireylerle sadece kendi ilgileriyle ilgili konuşmak isteme
B. En az ikisi ile kendini gösteren kısıtlı, yineleyici davranış örüntüleri, ilgiler ve etkinlikler; 1. Basmakalıp ya da yineleyici motor davranış, eşya kullanımı veya sözel basma kalıp davranışlar (ekolali) 2. Aynılıkta ısrarcılık, değişime karşı direnç, rutinlerine bağlılık veya sözel ya da sözel olmayan törensel özellikteki davranışlar 3. Yoğunluk ya da odak konusu bağlamında sıra dışı kısıtlı ve sabit ilgi alanları 4. Duyusal uyarana karşı aşırı düzeyde tepki gösterme veya düşük düzeyde tepki gösterme ya da çevredeki uyaranların duyusal özelliklerine karşı sıra dışı ilgi gösterme	- Rutinlere ve kurallara bağlı olma, değişime karşı direnç gösterme - Motor basmakalıp davranışlar sergileme (automatizm) - Sözel basmakalıp davranışlar (örn., aynı sözcüğü sıkça tekrarlama, aynı soruyu defalarca sorma) - Sınırlı ilgi alanlarına sahip olma ve bu konularla tekrarlı biçimde ilgilenme - Resim, müzik, edebiyat gibi alanlara yoğun ve sıra dışı ilgi duyma ve bu alanlarla ilgili etkinliklerle yoğun biçimde zaman geçirme - Takıntılı biçimde sayma gibi tekrarlayan davranış örüntüleri gibi bir duruma veya konuya yönelik takıntılı/saplantılı (obsesif) davranışlar sergileme - Sese karşı aşırı düzeyde uyarılma ve sessiz ortamlarda bulunmayı tercih etme
C. Belirtilerin yaşamın erken dönemlerden itibaren görülmesi	Erken çocukluktan itibaren yalnız kalmayı tercih etme ve diğer bireylerle sosyal etkileşimden kaçınma, akranları ile oyun kurmadan kaçınma
D. Belirtilerin bireyin günlük yaşamını işlevsel bir şekilde sürdürmesine engel olması, günlük yaşam işlevlerinde klinik anlamda bozulma	Davranış özellikleri nedeniyle genel eğitim okuluna devam edememe
E. Belirtilerin zihin yetersizliğiyle veya diğer gelişim yetersizlikleri ile açıklanamaması	Zekâları normal veya normalin üstünde
* Manouilenko ve Bejerot'un (2015) çalışmasından temel alınmıştır. Tabloda yer verilen bilgiler orijinal kaynaklarla karşılaştırılarak sunulmuştur.	

Sukhareva'nın Kanner ve Asperger Gibi Batı Dünyasında Yeterince İlgi Görememesinin Nedenleri Ne Olabilir?

Otizmin erken dönem tanımlama serüveninde Sukhareva'nın çalışmalarına sınırlı sayıda araştırmacı tarafından yer verildiği, ulusal ve uluslararası akademik çevrelerde Kanner ve Asperger kadar ilgi gösterilmediği ifade edilebilir. Bu durum tek bir nedene indirgenemeyecek çok katmanlı bir süreç olarak değerlendirilebilir.

Bu konudaki olası nedenleri tartışan araştırmacılar Sukhareva'nın görünürlüğüne olumsuz etkileyen çeşitli etmenlerden söz etmektedir (Manouilenko ve Bejerot, 2015; Sher ve Gibson, 2023; Posar ve Visconti, 2025). Bu etmenler sırayla Sukhareva'nın çalışmalarının II. Dünya Savaşı öncesi kaotik uluslararası ilişkilerin hâkim olduğu bir döneme denk gelmesi ve bu dönemde Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin dış dünya ile iletişimi sınırlı tutmaya yönelik katı bilim politikaları izlemesi olarak ifade edilebilir.

Sukhareva'nın Kanner ve Asperger Gibi Batı Dünyasında Yeterince İlgi Görememesinin Nedenleri Ne Olabilir?

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği bilgi geliştirmeyi önemli görmekle birlikte kendi içinde tutma politikasını yoğun biçimde uygulamıştır. Buna ek olarak bilim tarihinin büyük ölçüde batı merkezli bir anlatı üzerinden kurgulanmış olması Doğu Avrupa ve Sovyet bilim gelenğinde üretilen bilgilerin ikincil konumda değerlendirilmesine yol açtığı da ileri sürülebilir. Dolayısıyla, bu durum belirli bilim insanlarının ya da düşünürlerin “ilk” ya da “öncü” olarak anılmasına ön ayak olurken benzer nitelikte bilgi üreten bazı bilim insanlarının ya da düşünürlerin bilim tarihinde oluşan anlatının dışında kalmasına neden olduğu ileri sürülebilir. Bir başka neden ise, Sukhareva'nın çalışmalarının Rusça ve Almanca'da yazılmış olması ve hâkim bilim dili olan İngilizce'ye çevirisinin daha önce ifade edildiği gibi çok sonra, 70 yıl, yapılmaya başlanmış olmasıdır.

Son olarak ise, Sukhareva'nın kadın bilim insanı olarak 20. yüzyılın başlarında akademik çevrelerde erkek egemen bir yapının hâkim olduğu bilim dünyasında kadınların daha az görünür olduğu döneme denk gelmesi nedeniyle bir çeşit cinsiyet ayrımcılığına maruz kalmış olabileceği ifade edilebilir. İleri sürülen nedenler özellikle batı bilim dünyasında Sukhareva'nın yeterince tanınmasını önlemiş olabilir. Dolayısıyla, Sukhareva'nın katkılarının yeterince anlaşılamadığı ve tanınırlığının sınırlı kaldığı ifade edilebilir.

Sukhareva Çalışmalarını Sürdürdüğü Dönemde Tanınır Olsaydı Bugün İçin Değişen Bir Şey Olur Muydu?

Bilim tarihi çoğu zaman büyük keşiflerin tarihi olarak anlatılır. Oysa birçok görüş doğru çevrelerde ve doğru zamanda ele alınmadığında uzun yıllar görünür olmayabilir. Dolayısıyla, bu görüşleri ileri süren düşünürler ve bilim insanları hak ettikleri ilgiyi göremeyebilirler, ileri sürdükleri bilgiler ya da görüşler yaygınlaşamayabilir. Bilimsel bilginin kabulü ya da yaygınlaşması yalnızca bu bilginin niteliğine değil aynı zamanda hangi dilde yayınlandığına, belki hangi coğrafyada hangi sosyo-politik ya da siyasi anlayışın hâkim olduğu döneme denk geldiğine, uluslararası iletişim ağlarının ne ölçüde kurulmuş olduğuna da bağlıdır. Bu nedenle, bazı düşünürler ya da bilim insanları bilim tarihine yön verirken ve aynı zamanda hak ettiği ilgiyi görürken bazıları aynı ölçüde önemli katkılar sunmuş olmalarına rağmen arka planda kalabilmektedir.

Sukhareva'nın "Otizme Katkıları "Erken Dönemde Bilinmiş Olsaydı Bugün İçin Değişen Bir Şey Olur Muydu?" sorusu bu kapsamda oldukça düşündürücüdür. Sukhareva belki batı dünyasında diğer bir deyişle Batı Avrupa ya da Kuzey Amerika merkezli bir coğrafyada bu katkıyı sunmuş olsaydı otizme ilişkin sorgulamalar daha erken başlayabilir ve Kanner ve Asperger'e yöneltilen ilgi Sukhareva'ya onlardan daha önce yöneltilmiş olurdu. Dolayısıyla otizmle ilişki konularda dünya daha erken tanışabilirdi! Ancak, Sukhareva örneği yalnızca otizm tarihine değil, aynı zamanda bilimsel bilginin kimler tarafından, hangi koşullarda, ne zaman ve hangi sınırlar içinde görünür hale geldiğini anlamak açısından da önemli bir örnektir. Bizler bugün otizm tarihini anlamaya çalışırken Kanner ve Asperger'in çalışmalarıyla haklı olarak sıkça karşılaşırız. Ancak Sukhareva öyküsü bize önemli bir gerçeği de anımsatıyor.

Sukhareva Çalışmalarını Sürdürdüğü Dönemde Tanınır Olsaydı Bugün İçin Değişen Bir Şey Olur Muydu?

Bilim tarihi, yalnızca bilginin/keşiflerin değil, hangi bilginin/keşfin görünür hâle geldiğinin de tarihidir. Belki de asıl soru, Sukhareva'nın neden yeterince ilgi görmediği değil; bilim tarihinde onun gibi daha kaç araştırmacının henüz hak ettiği yeri bulamamış olduğudur. Sukhareva'nın öyküsü bu açıdan düşündürücüdür. Sukhareva çocukların sosyal etkileşim, iletişim ve davranış özelliklerine ilişkin dikkat çekici klinik gözlemler yapmış, bugün otizm spektrum bozukluğunun temel özellikleri olarak kabul edilen birçok belirtiyi sistematik biçimde betimlemiştir. Ancak çalışmaları uzun yıllar boyunca Sovyetler Birliği sınırları içinde kalmış, dil engeli ve döneme damga vuran bilimsel konularda uluslararası iletişimdeki sınırlılıklar nedeniyle Batı lalanyazınında geniş yankı bulamamıştır. Diğer taraftan bilimsel gelişmeler çoğu zaman tek bir araştırmacının çalışmalarıyla değil, farklı ülkelerde birbirinden bağımsız olarak yapılan gözlemlerin zaman içinde birleşmesiyle ilerler, gelişir.... Bu nedenle Kanner ve Asperger'in katkılarının önemini azaltmadan, Sukhareva'nın da bu tarihsel sürecin erken ve değerli halkalarından biri olduğu söylenebilir. Peki Sukhareva'nın çalışmaları daha erken dönemde uluslararası alanyazına kazandırılmış olsaydı, otizmin tarihsel gelişimine ilişkin anlatımızın daha kapsayıcı olması mümkün olabilir miydi? Büyük olasılıkla evet daha kapsayıcı olabilirdi. Belki bugün bizler otizmin ilk klinik tanımlarından söz ederken yalnızca iki isim değil, yıllar boyunca üç öncü araştırmacının katkılarına atıf yapıyor olacaktık. Son olarak bugün Sukhareva'yı tanımamız ve anlatmamız otizmin tarihini değiştirmek açısından değil; bilimin tarihini daha eksiksiz anlatabilmek açısından önemlidir.

Kaynakça

American Psychiatric Association. (2022). Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM 5-TR) (5. Basım, gözden geçirilmiş). <https://doi.org/10.1176/appi.books.9780890425787>

Asperger, H. (1991). 'Autistic psychopathy' in childhood (U. Frith, Çev.). İçinde U. Frith (Editör), Autism and Asperger syndrome (ss.37–92). Cambridge University Press.

<https://doi.org/10.1017/CBO9780511526770.002> (Orijinal eserin yayın yılı 1944)

First, M. B., Yousif, L. H., Clarke, D. E., Wang, P. S., Gogtay, N., & Appelbaum, P. S. (2022). DSM-5-TR: Overview of what's new and what's changed. World Psychiatry, 21(2), 218-219.

<https://doi.org/10.1002/wps.20989>

Manouilenko, I., & Bejerot, S. (2015). Sukhareva—Prior to Asperger and Kanner. Nordic Journal of Psychiatry, 69(6), 1761-1764.

<https://doi.org/10.3109/08039488.2015.1005022>

Posar, A., & Visconti, P. (2025). the work of Grunya Efimovna Sukhareva in the field of autism spectrum disorder one hundred years after her original description. Turkish Archives of Pediatrics, 60(4), 434–437. <https://doi.org/10.5152/TurkArchPediater.2025.25127>

Sher, D. A., & Gibson, J. L. (2023). Pioneering, prodigious and perspicacious: Grunya Efimovna Sukhareva's life and contribution to conceptualising autism and schizophrenia. European Child & Adolescent Psychiatry, 32(3), 475–490. <https://doi.org/10.1007/s00787-021-01875-7>

Ssucharewa, G. E. (1996). The first account of the syndrome Asperger described? (Wolff, S., Çeviren). European Child & Adolescent Psychiatry, 5(3), 119–132. <https://doi.org/10.1007/BF00571671> (Orijinal eserin yayın yılı 1926)

Konuk Yazarlar

Kuzey İlay Karadağ, Bilim Uzmanı, Davranış Analisti
kuzeyilaykaradag@anadolu.edu.tr

Prof. Dr. Elif Tekin-İftar, İBA, Anadolu Üniversitesi
eltekin@anadolu.edu.tr

Otizm Farkındalık Ayı Etkinlikleri

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü bünyesinde faaliyet gösteren Otizm Spektrum Bozukluğu Eğitimi Anabilim Dalı ile Toplumsal Farkındalık Kulübü iş birliğinde, Nisan ayı boyunca kapsamlı farkındalık etkinlikleri gerçekleştirildi. “Birlikte Daha Güçlüyüz” mesajının öne çıktığı bu süreçte, kampüste hem bilgilendirici hem de dayanışmayı güçlendiren önemli etkinliklere imza atıldı. İşte büyük ilgi gören bu etkinliklerin ayrıntıları:

Farkındalık Yürüyüşü ile Toplumsal Kabule Dikkat Çekildi

Etkinliklerin ilk ayağını, 2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü kapsamında düzenlenen ve yoğun katılımı ile gerçekleştirilen “Farkındalık Yürüyüşü” oluşturdu. Eğitim Fakültesi önünden başlayan yürüyüşe; ESOGÜ Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Emine Gümüşsoy, Eğitim Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, Dekan Yardımcısı Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Dönmez ile Sanat ve Tasarım Fakültesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi ve Turizm Fakültesi dekanları katılarak destek verdi.

Düzenlenen Etkinlikler

Farkındalık Yürüyüşü ile Toplumsal Kabule Dikkat Çekildi

Yürüyüşün ön saflarında yer alan Özel Eğitim Bölümü öğrencileri, hazırladıkları farkındalık mesajları içeren pankartlarla otizmli bireylerin toplumsal kabulüne dikkat çekerek güçlü bir farkındalık oluşturdu. Geleceğin öğretmenleri olan öğrenciler, sergiledikleri duyarlılıkla “Birlikte Daha Güçlüyüz” mesajını kampüsün dört bir yanına taşıdı.

Düzenlenen Etkinlikler

Dayanışma ve Üretim Ruhu: Farkındalık Kermesi

Etkinlikler kapsamında gerçekleştirilen bir diğer anlamlı organizasyon ise kampüste büyük ilgi gören Farkındalık Kermesi oldu. Otizmle ilişkin toplumsal bilinci artırmak ve daha kapsayıcı bir toplum anlayışına katkı sunmak amacıyla düzenlenen kermes, birlikte üretmenin, paylaşmanın ve dayanışmanın en güzel örneklerinden birine sahne oldu.

Akademik ve idari personelden öğrencilere kadar üniversitenin birçok paydaşının yoğun ilgi gösterdiği etkinlik, kampüste güçlü bir dayanışma atmosferi oluşturdu. Katılımcılar, otizm konusunda farkındalık yaratmanın yanı sıra toplumsal birlikteliğin ve ortak sorumluluk bilincinin önemine de dikkat çekti.

Düzenlenen Etkinlikler

Empati ve Farkındalık Buluşması: Film Gösterimi

Nisan ayı etkinlikleri kapsamında düzenlenen film gösterimi, katılımcıları otizmlili bireylerin yaşam deneyimleri üzerine düşünmeye ve farkındalık kazanmaya davet etti. Etkinlikte, otizmlili bireylerin yaşantılarına ve toplumsal hayatta karşılaştıkları durumlara farklı bir perspektiften bakma fırsatı sunuldu.

Film gösterimine katılan öğrenciler ve akademik personel, etkinliğin kendileri için anlamlı ve düşündürücü olduğunu belirterek filmi beğendiklerini ifade etti. Etkinlik, katılımcılara otizme ilişkin farkındalıklarını artırma ve kapsayıcı bir toplumun önemini bir kez daha hatırlama fırsatı sundu.

Düzenlenen Etkinlikler

Kampüsün Her Köşesine Ulaşan Farkındalık Mesajları

Otizm farkındalığını kampüsün farklı noktalarına taşımak amacıyla etkinlikler kapsamında çeşitli bilgilendirme çalışmaları da gerçekleştirildi. Bu kapsamda, kampüs içerisindeki kantinlere, Turkuaz Restoran'a ve park hâlindeki araçların sileceklerine otizme ilişkin bilgilendirici notlar bırakıldı.

Hazırlanan notlarla, otizm konusunda toplumsal farkındalığın artırılması, otizimli bireylerin ve ailelerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunulması ve kapsayıcı bir toplum anlayışının güçlendirilmesi amaçlandı. Kampüsün farklı noktalarına ulaştırılan bu küçük mesajlar, farkındalık oluşturma yolunda anlamlı bir adım olarak değerlendirildi. Bilgilendirici notlardan örnekler aşağıda sunulmaktadır.

Mesleki Gelişime Anlamlı Katkı: Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE) Ziyareti

Otizm alanında uzmanlaşmayı hedefleyen Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü öğrencileri, mesleki bilgi ve deneyimlerini geliştirmek amacıyla Selçuklu Otizmlili Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE)'na ziyaret gerçekleştirdi.

Ziyaret kapsamında öğrenciler, vakıfta yürütülen eğitim hizmetleri hakkında bilgi alma ve otizmlili bireylere yönelik örnek uygulamaları yerinde gözlemleme fırsatı buldu. Alan uzmanları tarafından yürütülen uygulamaları inceleyen öğrenciler, kuramsal bilgilerini saha deneyimiyle destekleyerek mesleki bakış açılarını geliştirdi.

Gerçekleştirilen ziyaret, öğrencilerin otizm alanındaki güncel uygulamaları yakından tanımalarına, farklı eğitim yaklaşımlarını gözlemlemelerine ve gelecekteki mesleki yaşamlarına ışık tutacak önemli deneyimler kazanmalarına katkı sağladı.

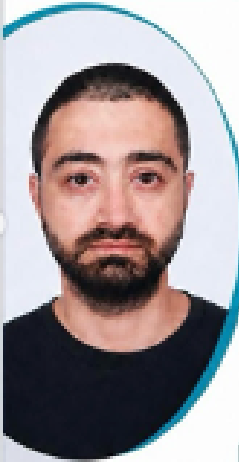

Engelliler Haftası'nda Disiplinler Arası Bakış: Özel Eğitimde Uzman Paylaşımları

ESOGÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ

— • **ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ** • —

ENGELLİLER HAFTASI ETKİNLİĞİ - 1

Gelişimsel Yetersizliği Olan Çocukların Desteklenmesinde Fızyoterapist Bakış Açısı

KONUŞMACI
Fızyoterapist Ahmet Burak GENCER

TARİH 11 MAYIS 2026
SAAT 15.00
YER SERDAR ÇAĞLAĞ AMPİTİ ZEMİN KAT

Farkındayız, Birlikte Güzeliyoruz!

ESOGÜ EĞİTİM FAKÜLTESİ

— • **ÖZEL EĞİTİM BÖLÜMÜ** • —

ENGELLİLER HAFTASI ETKİNLİĞİ - 2

Bütüncül Yaklaşım:
Ağır ve Çoklu Yetersizlikte Bilgiden Uygulamaya

KONUŞMACI
Prof. Dr. Pınar ŞAFK

TARİH 15 MAYIS 2026
SAAT 13.30
YER SERDAR ÇAĞLAĞ AMPİTİ ZEMİN KAT

Farkındayız, Birlikte Güzeliyoruz!

Özel Eğitim Bölümü, Engelliler Haftası etkinlikleri kapsamında alanında uzman iki değerli ismi ağırladı. Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının yoğun katılım gösterdiği etkinliklerde; gelişimsel yetersizliği olan çocukların desteklenmesinde fızyoterapinin rolü ve ağır-çoklu yetersizliklerde bütüncül eğitim yaklaşımları kuramsal ve uygulamalı boyutlarıyla ele alındı.

Düzenlenen Etkinlikler

Sanat ve Eğitimin Buluştuğu Sergi Büyük Beğeni Topladı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü 3. sınıf öğrencileri, aldıkları eğitimin sanatsal boyutunu yansıtan anlamlı bir etkinliğe imza attı. Öğrencilerin, “Sanat ve Eğitim” dersi kapsamında dönem boyunca büyük bir özveriyle hazırladıkları eserlerden oluşan özel serginin açılışı gerçekleştirildi. Kampüste ilgiyle karşılanan sergide, öğrencilerin yaratıcılıklarını yansıtan özgün eserler ziyaretçilerin beğenisine sunuldu. Dersi yürüten Öğr. Gör. Songül Esin Erol ile ortaya koydukları nitelikli çalışmalardan dolayı 3. sınıf öğrencileri tebrik ederiz. Sergiyi ziyaret ederek öğrencilerin sanatsal heyecanını paylaşan ve etkinliğe katkı sunan tüm konuklara teşekkür ederiz.

Araş. Gör. Dr. Erman KAYIşDAĞ, Dr. Öğretim Üyesi Olarak Atandı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakóltesi Özel Eğitim Bölümü öğretim elemanlarından Araş. Gör. Dr. Erman Kayışdağ, Dr. Öğretim Üyesi kadrosuna atanmıştır. Ayrıca Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ, Üstün Yeteneklilerin Eğitimi Anabilim Dalı Başkanlığı görevine atanmıştır. Akademik çalışmaları ve alana sunduğu katkılarla bölümümüze değer katan Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ'ı yeni görevi ve akademik unvanı dolayısıyla içtenlikle tebrik ediyor; kendisine akademik ve idari çalışmalarında başarılarının devamını diliyoruz.

Özel Eğitim Bölümü'ne EPDAD'dan Kalite Tescili: 5 Yıllık Akreditasyon Başarısı

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü, eğitim-öğretim kalitesini ulusal standartlar çerçevesinde belgeleyen önemli bir başarıya imza attı. Bölüm, Öğretmenlik Eğitim Programları Değerlendirme ve Akreditasyon Derneği (EPDAD) tarafından yürütülen kapsamlı ve titiz değerlendirme sürecini başarıyla tamamlayarak 3+2 yıl olmak üzere toplam 5 yıllık akreditasyon almaya hak kazandı. Elde edilen bu önemli başarı, bölümün eğitim-öğretim kalitesinin ulusal standartlara uygunluğunu ve sürekli gelişim anlayışını bir kez daha tescillemiştir. Aynı zamanda bu sonuç, nitelikli öğretmen yetiştirme konusundaki kararlılığın, güçlü kurumsal iş birliğinin ve ortak emeğin somut bir göstergesi olmuştur. Bu başarıda emeği bulunan tüm akademik ve idari personelimize, öğrencilerimize, mezunlarımıza ve dış paydaşlarımıza içten teşekkürlerimizi sunarız. Ortak çaba ve özverinin ürünü olan bu önemli kazanımın, bölümümüzün gelecekte ulaşacağı yeni hedefler için güçlü bir motivasyon kaynağı olacağına inanıyor; başarıya katkı sağlayan tüm paydaşlarımıza bir kez daha teşekkür ediyoruz.

Araş. Gör. Dr. Esra Akın, Erasmus Kapsamında Sopron Üniversitesi'nde

Bölümümüz öğretim elemanlarından Araş. Gör. Dr. Esra Akın, Erasmus Personel Hareketliliği Programı kapsamında Macaristan'da bulunan Sopron Üniversitesi'ni ziyaret etti.

Sopron Üniversitesi tarafından düzenlenen Erasmus Haftası etkinlikleri çerçevesinde gerçekleştirilen programa, farklı ülkelerden ve üniversitelerden akademisyenler katılım sağladı. Dokuz farklı üniversiteden akademisyenin bir araya geldiği etkinliklerde, yükseköğretimde uluslararasılaşma, iyi uygulama örnekleri, akademik iş birlikleri ve kültürlerarası etkileşimin geliştirilmesine yönelik çeşitli oturumlar ve etkinlikler düzenlendi.

Araş. Gör. Dr. Esra Akın, etkinlikler süresince farklı üniversitelerden akademisyenlerle bilgi ve deneyim paylaşımında bulunarak uluslararası akademik iş birliği fırsatlarını değerlendirme imkânı buldu. Gerçekleştirilen ziyaretin, bölümümüzün uluslararasılaşma çalışmalarına katkı sunmasının yanı sıra gelecekte gerçekleştirilebilecek ortak projeler ve akademik iş birlikleri açısından da önemli kazanımlar sağlaması beklenmektedir.

Araş. Gör. Dr. Esra Akın'ı başarıyla tamamladığı Erasmus hareketliliği dolayısıyla tebrik ediyor, uluslararası akademik çalışmalarında başarılarının devamını diliyoruz.

Özel Eğitim Bölümü'nden TÜBİTAK 2209-A Programında Büyük Başarı: 6 Proje Şartlı Kabul Aldı

TÜBİTAK 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı kapsamında yapılan değerlendirmeler sonucunda, bölüm bünyesinde hazırlanan toplam **6 proje desteklenmeye uygun bulunarak şartlı kabul almaya hak kazandı.**

Gerekli belge ve resmî süreçlerin tamamlanmasının ardından destek süreçleri kesinleşecek olan projeler, bilimsel üretime katkı sunma, araştırma kültürünü güçlendirme ve öğrencilerin akademik gelişimlerini destekleme açısından büyük önem taşımaktadır.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan, "Otizmi Anlamak" Panelinde Sunum Gerçekleştirdi

2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü kapsamında düzenlenen etkinlikler çerçevesinde, Tunceli Valiliği himayesinde Tunceli Aile ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü tarafından "Otizmi Anlamak" paneli gerçekleştirildi. Panele, bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şerife Yücesoy-Özkan konuşmacı olarak katıldı.

Panel kapsamında "Otizm Alanında Eğitimde Kanıta Dayalı Uygulamalar" başlıklı bir sunum gerçekleştiren Prof. Dr. Yücesoy-Özkan, otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin eğitiminde bilimsel araştırmalarla etkililiği kanıtlanmış uygulamalara ilişkin güncel bilgi ve yaklaşımları katılımcılarla paylaştı. Sunumunda, kanıta dayalı uygulamaların bireylerin öğrenme süreçlerine katkısı, eğitim hizmetlerinin niteliğinin artırılmasındaki önemi ve uygulamaların yaygınlaştırılmasına yönelik değerlendirmelerde bulundu.

Otizm Farkındalığı İçin Anlamlı İş Birliği: ESOGÜ ve Odunpazarı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü Ortak Etkinlikte Buluştu

2 Nisan Dünya Otizm Farkındalık Günü kapsamında, Odunpazarı İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi iş birliğinde farkındalık etkinliği gerçekleştirildi. Etkinliğe, bölümümüz öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç Paftalı, “Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların İletişim Becerilerinin Desteklenmesinde Fırsat Öğretimi” başlıklı sunumuyla katılmıştır.

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık, Bartın Üniversitesi'ndeki Panele Katıldı

Bölümümüz öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık, Bartın Üniversitesi'nde düzenlenen panele konuşmacı olarak katıldı. Dr. Öğr. Üyesi Çattık, “Tanıdan Yetişkinliğe: Otizmli Bireyler İçin Yol Haritası” başlıklı sunumunda, otizmli bireylerin tanı sürecinden yetişkinliğe uzanan yaşam yolculuğuna ilişkin önemli bilgiler ve değerlendirmeler paylaştı.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan ve Doç. Dr. Derya Genç Tosun SOBE Vakfı Gelecek Vizyonu Çalıştayı'na Katıldı

Bölümümüz öğretim üyeleri Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan ve Doç. Dr. Derya Genç Tosun, Selçuklu Otizimli Bireyler Eğitim Vakfı (SOBE) tarafından düzenlenen Gelecek Vizyonu Çalıştayı'na katıldı.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan ve Doç. Dr. Derya Genç Tosun, çalıştay kapsamında gerçekleştirilen oturumlara katkı sunarak bilgi ve deneyimlerini katılımcılarla paylaştı.

Doç. Dr. Derya Genç Tosun, II. OGEM Otizm Sempozyumu'na Katıldı

Bölümümüz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Derya Genç Tosun, Otizm Farkındalık Ayı kapsamında “Kuramdan Uygulamaya: Uygulamalı Davranış Analizi” temasıyla düzenlenen II. OGEM Otizm Sempozyumu’na konuşmacı olarak katıldı.

Doç. Dr. Derya Genç Tosun, sempozyumda gerçekleştirdiği “Uygun Davranışların Arttırılması” başlıklı sunumunda, otizmlili bireylerde uygun davranışların desteklenmesine yönelik uygulamalı davranış analizi temelli yaklaşımlar hakkında katılımcılarla bilgi ve deneyimlerini paylaştı.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan ve Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez Kartal, Eskişehir Sempozyumu'nda Sözlü Bildiri Sundu

Bölümümüz öğretim üyeleri Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan ve Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez Kartal, 14-17 Mayıs 2026 tarihleri arasında düzenlenen Eskişehir Sempozyumu'na sözlü bildiri ile katıldı.

Öğretim üyelerimiz, sempozyum kapsamında sundukları “Özel Eğitimde Türkiye’nin Öncü Kenti Eskişehir: Lisansüstü Tezlerin Kapsamlı Analizi ve Haritalandırılması” başlıklı bildirilerinde, Eskişehir’de özel eğitim alanında yürütülen lisansüstü tez çalışmalarını kapsamlı bir bakış açısıyla ele alarak alandaki bilimsel birikimin gelişimini ve eğilimlerini değerlendirdi.

Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ TRT Radyo yayınına katıldı

Bölümümüz öğretim üyesi Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ, 15 Mayıs 2026'da TRT Radyo'da katıldığı programda, Engelliler Haftası'nın toplumsal farkındalığı dönüştürmedeki rolüne değindi. Söyleşide özellikle literatürde "iki kere özel" (twice-exceptional) olarak adlandırılan, hem özel gereksinimli hem de üstün yetenekli olan çocukların eğitim sistemindeki durumuna dikkat çekti. Eğitim sisteminin çocukların sadece "eksiklerine" odaklanmasının onların güçlü ve üstün yönlerini körelttiğini belirten Erman Kayışdağ dijitalleşmenin ve yardımcı teknolojilerin özel eğitimdeki dönüştürücü gücünü vurguladı. Toplumsal katılımın önündeki en büyük engelin fiziksel bariyerlerden ziyade önyargılar ve tutumsal bariyerler olduğunu ifade eden Dr. Kayışdağ tüm toplumu engelliliği bir eksiklik değil, insan çeşitliliğinin doğal bir zenginliği olarak görmeye davet etti.

Doç. Dr. Derya Genç Tosun, Kapsayıcı Mesleki ve Teknik Eğitim Paneli'ne Katıldı

Bölümümüz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Derya Genç Tosun, 21 Mayıs tarihinde gerçekleştirilen Özel Eğitimde Mesleki Eğitimin Güçlendirilmesi Projesi Tanıtım Programı kapsamında düzenlenen Kapsayıcı Mesleki ve Teknik Eğitim Paneli'ne katıldı. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü koordinasyonunda ve UNICEF iş birliğiyle yürütülen proje kapsamında düzenlenen panelde, özel eğitim gereksinimi olan bireylerin mesleki ve teknik eğitime erişimlerinin artırılması, kapsayıcı eğitim uygulamalarının güçlendirilmesi ve alandaki güncel gelişmeler ele alındı.

Sanal Üniversite Eğitimleri

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Doç. Dr. Derya Genç Tosun
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Öğretim Yöntemleri - 1

Doğal Öğretim Yöntemleri

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Mine SÖNMEZ KARTAL
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özel Eğitimde Matematik Öğretimi - 1

Matematik Öğretiminde Değerlendirme

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez Kartal
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özel Eğitimde Matematik Öğretimi - 2

Matematik Öğretim Yöntemleri 1:
Doğrudan Öğretim

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Esra ORUM ÇATTIK
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİ - 1

Uygulamalı Davranış Analizinde
Temel Kavramlar

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Esra ORUM ÇATTIK
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

UYGULAMALI DAVRANIŞ ANALİZİ - 2

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

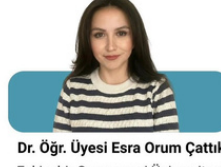

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Uygulamalı Davranış Analizi - 5

Grafik Çizimi ve Görsel Analiz

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Uygulamalı Davranış Analizi - 8

Tek Denekli Deneyel Araştırmalar

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Uygulamalı Davranış Analizi 10

Kendini Yönetme -
Kalcılık ve Genelleme

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Uygulamalı Davranış Analizi - 11

Öncüle Dayalı Uygulamalar

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özel Yetenek - 6

Özel Yetenek Kuramları

ÖABT DERSLERİ Özel Eğitim Öğretmenliği

Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ
Eskişehir Osmangazi Üniversitesi

Özel Yetenek - 7

Türkiye'de Özel Yeteneklilerin Eğitimi

Bölümümüz öğretim üyelerinden Doç. Dr. Derya Genç Tosun, Dr. Öğr. Üyesi Mine Sönmez Kartal, Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık ve Dr. Öğr. Üyesi Erman Kayışdağ Sanal Üniversite ve Özel Eğitim Platformu iş birliğinde düzenlenen etkinlik kapsamında çok sayıda ders gerçekleştirdi.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı Bilim Kurulu'na Seçildi

Bölümümüz öğretim üyelerinden Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı bünyesinde faaliyet gösteren Bilim Kurulu üyeliğine seçildi.

Prof. Dr. Şerife Yücesoy Özkan'ın Bilim Kurulu üyeliğine seçilmesi, özel eğitim alanındaki akademik birikimi, bilimsel çalışmaları ve alana sunduğu önemli katkıların bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir. Bilim Kurulu, aile ve sosyal hizmetler alanında yürütülen politika ve uygulamalara bilimsel katkı sunmayı, güncel ihtiyaçlar doğrultusunda öneriler geliştirmeyi ve ilgili çalışmalara rehberlik etmeyi amaçlamaktadır.

ESOGÜ MEZUNİYET

Sevgili Mezunlarımız,

Zorlu ve emek dolu bir eğitim yolculuğunu başarıyla tamamlayarak mezun olmanın haklı gururunu yaşıyorsunuz. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi'nde edindiğiniz bilgi, deneyim ve değerlerin, yaşamınızın her aşamasında sizlere ışık tutacağına yürekten inanıyoruz.

Azminiz, emeğiniz ve kararlılığınızla ulaştığınız bu önemli başarıdan dolayı sizleri içtenlikle kutluyor; meslek hayatınızda ve yaşamınızın her alanında sağlık, mutluluk ve başarılar diliyoruz. Yolunuz ve bahtınız açık olsun!

Lisansüstü Mezunlarımız

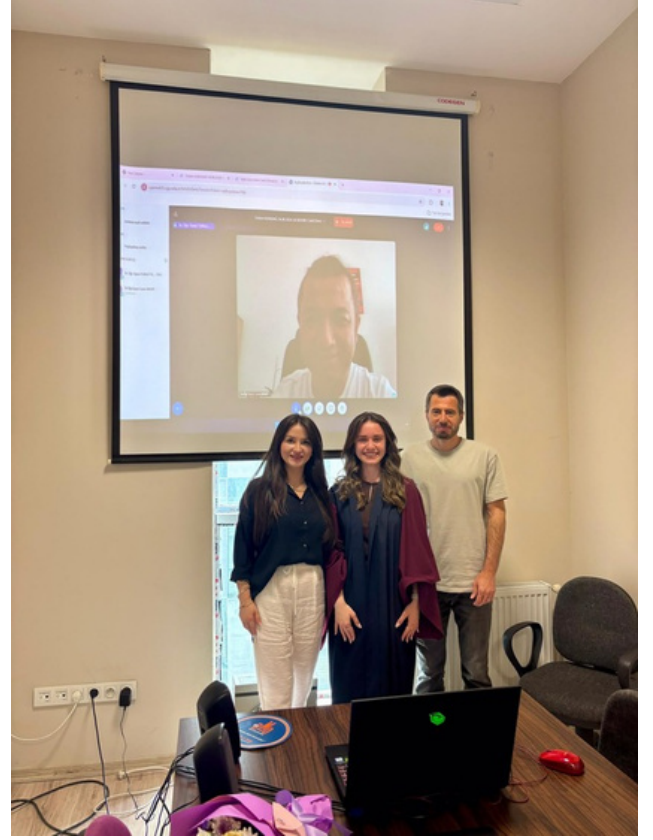

Bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Funda Coşkun tez danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık'ın yürüttüğü "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklara Sosyal Becerilerin Kazandırılmasında Artırılmış Gerçeklik Destekli Video Modelle Öğretimin Etkililiği" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile savunarak Uzman unvanı almıştır. Değerli öğrencimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

Bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Elif Gökçen Köroğlu tez danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık'ın yürüttüğü "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Yemek Pişirme Becerilerinin Öğretiminde Teknoloji Destekli Kendini Yönetme Stratejilerinin Etkililiği" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile savunarak Uzman unvanı almıştır. Değerli öğrencimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

Bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Didem Karadağ tez danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Turgut Bahçalı'nın yürüttüğü "Belediyelere Bağlı İş Atölyelerinde Çalışan Gelişimsel Yetersizliği Olan Bireylerin Ailelerinin Korumalı İstihdam Sürecine İlişkin Görüş ve Deneyimleri" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile savunarak Uzman unvanı almıştır. Değerli öğrencimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

Bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Burak Gürpınar tez danışmanlığını Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum Çattık'ın yürüttüğü "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Derse Hazırlık Becerisinin Öğretiminde Akıllı Saat Aracılığıyla Sunulan Metinsel İpuçlarının Etkisinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile savunarak Uzman unvanı almıştır. Değerli öğrencimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

Bölümümüz yüksek lisans öğrencilerinden Rukiye Mert tez danışmanlığını Doç. Dr. Derya Genç Tosun'un yürüttüğü "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylere Oyun Sırasında Konuşma Üreten Cihaz Kullanımının Öğretimi" başlıklı yüksek lisans tezini başarı ile savunarak Uzman unvanı almıştır. Değerli öğrencimizi tebrik eder başarılarının devamını dileriz.

15. ULUSAL ÖZEL EĞİTİM ÖĞRENCİ KONGRESİ

Özel Eğitim ve Aile

21-23 Mayıs 2026

Hasan Kalyoncu Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezi

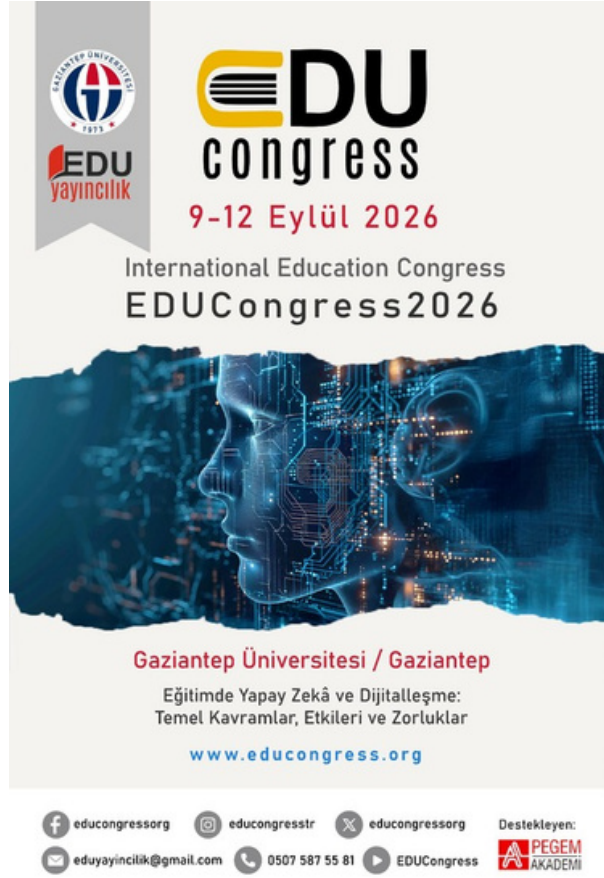
Detaylı Bilgi için:
ozek2026@gmail.com - Instagram: ozek.2026

CARSI | 444 6 458

www.hku.edu.tr

Bu yıl Gaziantep'te gerçekleştirilen 15. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi, Türkiye'nin farklı üniversitelerinden akademisyenleri, araştırmacıları, öğretmenleri ve öğrencileri bir araya getirerek özel eğitim alanındaki güncel gelişmelerin paylaşılmasına önemli katkılar sundu. Kongre boyunca düzenlenen bilimsel oturumlar, paneller ve bildiri sunumları, alanda yürütülen çalışmalara ışık tuttu. Kongrenin kapanış programında, 16. Ulusal Özel Eğitim Öğrenci Kongresi'nin Anadolu Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirileceği duyuruldu. Özel eğitim alanında köklü bir birikime ve önemli deneyime sahip olan Anadolu Üniversitesi, bir sonraki kongrede alanın paydaşlarını Eskişehir'de ağırlamaya hazırlanıyor. Ulusal Özel Eğitim Kongresi'nin, özel eğitim alanındaki bilimsel iş birliklerini güçlendirmesi, güncel araştırmaların paylaşılmasına katkı sunması ve alanın geleceğine yön verecek önemli tartışmalara ev sahipliği yapması bekleniyor. Tüm özel eğitim camiasını bir araya getirecek bu önemli bilimsel buluşmanın heyecanı şimdiden yaşanıyor.

Uluslararası Eğitim Kongresi EDUCongress2026, 9-12 Eylül 2026 tarihleri arasında Gaziantep Üniversitesi Gaziantep Eğitim Fakültesi ev sahipliğinde yüz yüze ve çevrim içi olarak gerçekleştirilecektir. Kongre, akademisyenleri, öğretmenleri, araştırmacıları, lisansüstü öğrencileri ve eğitim alanındaki paydaşları bir araya getirmeyi amaçlamaktadır. Bu yıl “Eğitimde Yapay Zekâ ve Dijitalleşme: Temel Kavramlar, Etkileri ve Zorluklar” temasıyla düzenlenecek kongrede; yapay zekâ destekli öğrenme ortamları, veri temelli öğretim ve değerlendirme yaklaşımları, dijital pedagoji, etik sorumluluklar ve eğitimde dijital dönüşümün farklı boyutları ele alınacaktır. Bilimsel oturumlar, paneller, çalıştaylar ve bildiri sunumlarıyla zenginleşecek kongrenin, eğitim alanındaki güncel tartışmalara önemli katkılar sunması beklenmektedir. Eğitim alanındaki araştırmacılar ve uygulayıcılar için önemli bir bilimsel paylaşım ve etkileşim ortamı sunacak olan EDUCongress2026’nın, ulusal ve uluslararası iş birliklerinin geliştirilmesine de katkı sağlaması beklenmektedir.

21-24 Ekim 2026

Atatürk Üniversitesi
Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi
Özel Eğitim Bölümü

TEMA: Özel Eğitimde Güncel Tartışmalar:
Küresel Eğilimler, Ulusal Gerçekler

www.ueek2026.org
ueek2026@gmail.com
[ueek.2026](https://www.instagram.com/ueek.2026)

Organizasyon:
EDU Yayıncılık, Eğitim, Danışmanlık, Organizasyon

Özel eğitim alanının en önemli bilimsel buluşmalarından biri olan 36. Ulusal Özel Eğitim Kongresi, 21-24 Ekim 2026 tarihleri arasında Erzurum'da, Atatürk Üniversitesi ev sahipliğinde gerçekleştirilecektir. Kongre, Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü ile Özel Eğitimciler Derneği (ÖZDER) iş birliğinde düzenlenecektir.

Bu yıl “Özel Eğitimde Güncel Tartışmalar: Küresel Eğilimler, Ulusal Gerçekler” temasıyla gerçekleştirilecek kongrede; kanıta dayalı uygulamalar, kapsayıcı eğitim, yaşam boyu destek hizmetleri, öğretmen yeterlikleri ve dijital dönüşüm gibi özel eğitimin güncel konuları ele alınacaktır. Kongrenin, akademisyenleri, öğretmenleri, araştırmacıları ve lisansüstü öğrencileri bir araya getirerek bilimsel bilgi paylaşımını ve yeni iş birliklerini güçlendirmesi beklenmektedir. Özel eğitim alanındaki güncel gelişmelerin ve bilimsel çalışmaların paylaşılacağı bu önemli buluşmanın, alana önemli katkılar sunması ve özel eğitim camiasını bir kez daha aynı çatı altında bir araya getirmesi beklenmektedir.

ÖĞRENCİLERİMİZİN KONGRE DENEYİMİ

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü son sınıf öğrencilerinden **Şüheda Nur Çanğır, Hanife Arıtürk ve Şükran Basım Doç.** Dr. Derya Genç Tosun'un yürüttüğü Doğal Öğretim Müdahaleleri dersi kapsamında gerçekleştirdikleri çalışmayı 15. Ulusal Özel Eğitim Kongresinde sözlü bildiri olarak sundular.

Öğrencilerimiz kongrede sunum yapmanın kendileri için güzel bir deneyim olduğunu, katılımcılardan güzel yorumlar aldıklarını, kongre boyunca sözlü bildiri ve panel oturumlarına katıldıklarını ifade ettiler.

Öğrencileriminizi tebrik ediyor ve mesleki yaşamlarında bilimsel çalışmalar yaparak alandaki kongrelere katılmaya devam etmelerini temenni ediyoruz.

Mezunumuzun akademik kariyer yolculuğu

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü'nden derece ile mezun olmak benim için hem büyük bir gurur hem de önemli bir dönüm noktası oldu. Üniversiteye başladığım ilk günden mezun olduğum güne kadar geçen dört yıl, benim için sadece derslerden ibaret değildi; zaman zaman yoğun temposuna ayak uydurmaya çalıştığım, bazen günlerin nasıl geçtiğini anlamadığım ama geriye dönüp baktığımda iyi ki yaşamışım dediğim çok kıymetli bir süreçti. ESOĞÜ bana yalnızca bir diploma kazandırmadı; aynı zamanda yeni dostluklar, unutulmayacak anılar ve hayatımda iz bırakan çok değerli insanlar kazandırdı. Farklı şehirlerden gelen arkadaşlarımla birlikte hem zorlandım hem güldüm hem de birlikte öğrenmenin süreci çok daha anlamlı hâle getirdiğini deneyimledim (özellikle Ali ve Beray' la birlikte). Yoğun ödev ve proje dönemlerinde kendi aramızda bir ödevi bitiriyoruz, diğeri bizi bekliyor diye şakalaştığımız anlar oldu. Bugün dönüp baktığımda ise o yoğunluğun bana disiplinli çalışmayı, zamanı planlamayı ve sorumluluk almayı öğrettiğini çok daha iyi anlıyorum. Bu dört yıl boyunca kendimi tanımamı, geliştirmemi ve hayata daha sağlam adımlarla ilerlememi sağlayan çok değerli deneyimler kazandım.

Muhammet Akıncı
Özel Eğitim Öğretmeni

Benim için bu süreç yalnızca akademik anlamda değil, kişisel gelişim açısından da oldukça öğretici oldu. Bu süreçte bölümümüzde görev yapan her biri birbirinden değerli hocalarımdan bilgi birikimi, tecrübeleri ve bizlere gösterdikleri ilgi mesleki gelişimime çok büyük katkı sağladı. Derslerde sadece teorik bilgileri öğrenmedim; aynı zamanda özel eğitimin sahadaki gerçekliğini, karşılaşılabileceğim durumları ve mesleğin sorumluluklarını da yakından tanıma fırsatı buldum. Özellikle uygulama derslerinde edindiğim deneyimler ve hocalarımdan paylaştığı gerçek saha örnekleri, bugün sahaya çıktığımda birçok duruma daha hazırlıklı olmamı sağladı. Hatta karşılaştığım bazı durumlarda bunu derste konuşmuştuk diyerek kendi kendime düşündüğüm anlar oldu ve bu da aldığım eğitimin ne kadar sağlam bir temel oluşturduğunu bana tekrar gösterdi. Üniversitede aldığım eğitimin değerini ise çalışma hayatına başladıktan sonra çok daha net bir şekilde fark ettim.

Mezunumuzun akademik kariyer yolculuğu

Karşılaştığım birçok durumda ESOGÜ’de öğrendiklerimin bana adeta yol gösterdiğini söyleyebilirim. Şu anda Gazi Üniversitesinde özel eğitim alanında yüksek lisans eğitimime devam ediyorum. Bunun yanında MEB’e öğretmen olarak atanabilmek amacıyla Millî Eğitim Akademisi sürecine devam ediyorum. Bu yoğun tempoda öğrenmenin gerçekten mezuniyetle bitmeyen bir süreç olduğunu her gün yeniden deneyimliyorum. Bazen günler oldukça yoğun geçse de her yeni bilgi ve deneyim, mesleğime daha donanımlı hazırlanma motivasyonumu artırıyor. Geleceğe yönelik en büyük hedeflerimden biri doktora eğitimimi tamamlayarak akademik alanda ilerlemek ve özel eğitim alanına bilimsel anlamda katkı sunmak. Aynı zamanda bu alanda yetişecek öğretmenlere katkı sağlayacak çalışmalar yapabilmeyi de çok önemsiyorum.

Bugün geldiğim noktaya baktığımda ESOGÜ’nün bana yalnızca mesleki bilgi değil, aynı zamanda kendime güvenmeyi, sürekli gelişmeye açık olmayı, hedeflerime kararlılıkla ilerlemeyi ve hayatım boyunca değerini koruyacak dostluklar kurmayı da kazandırdığını görüyorum. Bu süreçte emeği olan tüm hocalarıma gönülden teşekkür ediyorum. Özellikle öğretmenlik uygulamaları sürecinde bilgi ve deneyimleriyle bana rehberlik eden, mesleğe bakış açımı geliştirmemde ve kendime olan güvenimi artırmamda önemli katkıları bulunan Derya Hocama ayrıca teşekkür etmek isterim. Sahada attığım ilk adımlarda gösterdiği yol, verdiği yapıcı geri bildirimler ve desteği meslek hayatım boyunca benim için her zaman kıymetli bir yere sahip olacak. Bunun yanı sıra yol arkadaşlığı yaptığım arkadaşlarıma, ESOGÜ ailesine ve her zaman desteğini arkamda hissettiğim aileme de gönülden teşekkür ediyorum. İyi ki bu yolun bir parçası olmuşum ve iyi ki yolum ESOGÜ ile kesişmiş.

The Effects of eCoaching With Bug in Ear On Children With ASD and Their Parents

Esra Orum-Çattık¹

Accepted: 9 July 2025 / Published online: 25 August 2025
© The Author(s), under exclusive licence to Springer Nature B.V. 2025

Abstract

Quality parent-child interaction is of great importance in supporting the communication skills of children with ASD. At this point, parents need to be good teachers. One of the ways to transform a parent into a qualified teacher is a coaching procedure based on performance feedback. However, even if parents volunteer for this procedure, factors such as time, setting, and cost may need to be addressed. In this case, remote support with the help of technology is efficient for coaches and parents in many ways. In this study, we aimed to provide parents with the skills to apply the mand-model (MM) steps within naturalistic instruction practices to improve the communication skills of their children with ASD through bug-in-ear (BIE) eCoaching. We also examined whether parents and children with ASD maintained the acquired behaviors after the intervention was completed. We also collected social validity data from parents before and after the intervention to determine their perceptions of the intervention process. A single-subject research design, multiple probes between participant pairs, was used. The findings showed that BIE eCoaching was effective in parents' use and maintenance of MM. Moreover, children with ASD acquired and maintained communication skills through the MM provided by their parents. Social validity findings showed that parents' perceptions of BIE eCoaching were positive.

Keywords Bug-in-ear · ECoaching · Parent coaching · Naturalistic instruction · Autism · Telepractice

Bu araştırmada, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan çocukların iletişim becerilerini desteklemek amacıyla ebeveynlere “Bug-in-Ear (BIE) eKoçluk” yöntemiyle doğal öğretim temelli iletişim stratejileri öğretilmiştir. Çalışmaya, erken çocukluk döneminde OSB tanısı bulunan 3 çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırmada tek denekli araştırma desenlerinden katılımcılar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Araştırma bulguları, ebeveynlerin doğal öğretim kapsamında kullanılan “talep etme model olma” stratejisini yüksek doğrulukla uygulamayı öğrendiğini göstermiştir. Ayrıca çocukların iletişim becerilerinde artış olduğu ve edinilen becerilerin öğretim sonrasında da sürdürüldüğü belirlenmiştir. Ebeveynler, çevrim içi ve anlık geri bildirim sunan bu koçluk sürecini pratik, erişilebilir ve etkili bulduklarını ifade etmişlerdir. Araştırma, teknoloji destekli ebeveyn koçluğunun hem ailelerin öğretim becerilerini geliştirebileceğini hem de OSB’li çocukların günlük yaşam içindeki iletişim fırsatlarını artırabileceğini göstermesi açısından önem taşımaktadır.

RESEARCH ARTICLE OPEN ACCESS

Trends Over Time in the Prevalence of Autism by Adaptive and Intellectual Functioning Levels

Sarah M. Furnier^{1,2} | Ronald Gangnen^{1,3} | Maureen S. Durkin^{1,2}

¹Department of Population Health Sciences, University of Wisconsin-Madison, Madison, Wisconsin, USA | ²Waisman Center, University of Wisconsin-Madison, Madison, Wisconsin, USA | ³Department of Biostatistics and Medical Informatics, University of Wisconsin-Madison, Madison, Wisconsin, USA

Correspondence: Maureen S. Durkin (maureen.durkin@wisc.edu)

Received: 25 August 2025 | Revised: 4 December 2025 | Accepted: 10 December 2025

Keywords: adaptive behavior | adaptive functioning | co-occurring conditions | intellectual disability | IQ | prevalence

ABSTRACT

The autistic community is a large, growing, and heterogeneous population, and there is a need for improved methods to describe their diverse needs. Measures of adaptive functioning collected through public health surveillance may provide valuable information on functioning and support needs at a population level. We aimed to use adaptive behavior and cognitive scores abstracted from health and educational records to describe trends over time in the population prevalence of autism by adaptive level and co-occurrence of intellectual disability (ID). Using data from the Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network, years 2000 to 2016, we estimated the prevalence of autism per 1000 8-year-old children by four levels of adaptive challenges (moderate to profound, mild, borderline, or none) and by co-occurrence of ID. The prevalence of autism with mild, borderline, or no significant adaptive challenges increased between 2000 and 2016, from 5.1 per 1000 (95% confidence interval [CI]: 4.6–5.5) to 17.6 (95% CI: 17.1–18.1) while the prevalence of autism with moderate to profound challenges decreased slightly, from 1.5 (95% CI: 1.2–1.7) to 1.2 (95% CI: 1.1–1.4). The prevalence increase was greater for autism without co-occurring ID than for autism with co-occurring ID. The increase in autism prevalence between 2000 and 2016 was confined to autism with milder phenotypes. This trend could indicate improved identification of milder forms of autism over time. It is possible that increased access to therapies that improve intellectual and adaptive functioning of children diagnosed with autism also contributed to the trends.

Bu araştırmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde 2000-2016 yılları arasında otizm prevalansındaki değişimlerin uyumsal davranış düzeyleri ve zihinsel yetersizlik eş tanısı açısından nasıl farklılaştığı incelenmiştir. Çalışmada CDC'ye bağlı Autism and Developmental Disabilities Monitoring Network verileri kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, otizm prevalansındaki artışın özellikle hafif düzeyde uyumsal güçlüğe sahip ya da belirgin uyumsal güçlüğü olmayan bireylerde gerçekleştiğini göstermiştir. Buna karşılık, orta ve ağır düzeyde uyumsal güçlüğü bulunan bireylerde prevalansın daha sınırlı değişim gösterdiği belirlenmiştir. Ayrıca zihinsel yetersizlik eş tanısı olmayan otistik bireylerdeki artışın daha belirgin olduğu rapor edilmiştir. Araştırmacılar, bu durumun otizmin daha hafif özellikler gösteren biçimlerinin zaman içinde daha iyi tanımlanmasıyla ilişkili olabileceğini vurgulamaktadır. Çalışma, otizm spektrumunun heterojen yapısının anlaşılması ve destek hizmetlerinin planlanması açısından önemli bilgiler sunmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi

Hacettepe University Journal of Education

e-ISSN: 2536-4758

Effectiveness of Video Modeling in Teaching Employment Skills to Individuals with Autism Spectrum Disorders*

Serap Dogan ASLAN**, Esra Orum CATTIK***, Yasemin ERGENEKON****

Article Information	ABSTRACT
Received: 23.08.2025	Employment is a critical and challenging area for individuals with autism spectrum disorder (iwASD), and thus, additional research in this area is warranted. In this single-case research design, we taught six employment skills to three iwASD (ages 15-17) using video modeling. We assessed the generalization of the skills after 1, 5, and 12 weeks. In addition, we also examined whether participants acquired non-target
Accepted: 05.01.2026	information about each skill. Finally, we collected social validity data from participants and their parents after the study was completed. The findings showed that the participants acquired, generalized, and maintained the target skills. They also acquired non-targeted information at varying levels of accuracy. Further, the participants and their parents reported high satisfaction with the procedures. This study showed that video modeling can be an effective tool for teaching sector-based multi-step employment skills to individuals with autism, with generalization outside of the clinical setting.
Online First: 27.04.2026	Keywords: Autism spectrum disorders, employment skills, vocational skills; video modeling.
Published: 30.04.2026	Article Type: Research Article
doi: 10.16906/hunefd.1770910	

Citation Information: Dogan Aslan, S., Orum Cattik, E., & Ergenekon, Y. (2026). Effectiveness of Video Modeling in Teaching Employment Skills to Individuals with Autism Spectrum Disorders. *Hacettepe University Journal of Education*, 41(2), 456-474. <https://doi.org/10.16906/hunefd.1770910>

Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan genç bireylere iş yaşamında gerekli olan çeşitli mesleki becerilerin video modelleme yöntemiyle öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırmaya 15-17 yaş aralığında üç OSB'li birey katılmıştır. Katılımcılara sipariş alma, hazırlama, servis yapma ve toplama gibi yiyecek-içecek sektörüne yönelik çok basamaklı iş becerileri öğretilmiştir. Araştırma sonuçları, video modelleme yönteminin hedef iş becerilerinin öğretiminde etkili olduğunu göstermiştir. Katılımcılar becerileri öğrenmiş, farklı ortamlara genellemiş ve öğretim sonrasında da sürdürebilmiştir. Ayrıca katılımcıların hedeflenmeyen bazı sosyal ve mesleki bilgileri de kazandıkları belirlenmiştir. Elde edilen sosyal geçerlik verileri, hem katılımcıların hem de ailelerin uygulamadan memnun olduğunu ortaya koymuştur. Çalışma, video modellemenin gerçek iş ortamlarında kullanılabilecek etkili bir öğretim yöntemi olduğunu ve OSB'li bireylerin istihdama hazırlanmasında önemli katkılar sağlayabileceğini göstermektedir.

OTİZM VE EĞİTİM, SANAT, MEKÂN

AUTISM & EDUCATION, ART, SPACE

Editör: Prof. Dr. Meltem YILMAZ

Editörlüğünü Prof. Dr. Meltem Yılmaz'ın üstlendiği Otizm ve Eğitim, Sanat, Mekân adlı kitap, otizmi yalnızca klinik bir tanı çerçevesinde değil; eğitim, sanat, toplumsal katılım ve yaşam deneyimleri bağlamında ele alan çok yönlü bir çalışma niteliği taşımaktadır. Kitapta, Türkiye'den otizimli bir gencin eğitim ve sosyal yaşam deneyimlerine, Norveçli bir gencin ise sanat alanındaki yaşam öyküsüne yer verilmekte; bunun yanında alan uzmanlarının değerlendirmeleriyle konu farklı açılardan incelenmektedir. Eserde, otizmin bireyden bireye farklılaşan yapısına dikkat çekilmekte ve ailelerin, eğitimcilerin ve toplumun bu konuda bilinçlendirilmesinin önemi vurgulanmaktadır. Ayrıca Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri çerçevesinde kapsayıcı eğitim, erişilebilirlik ve toplumsal katılım konularına değinilmesi kitabın dikkat çeken yönleri arasında yer almaktadır. Otizm alanına ilgi duyan akademisyenler, öğretmenler, aileler ve öğrenciler için farkındalık kazandırıcı bir kaynak niteliğinde olan kitap, otizmi insan hikâyeleri üzerinden anlamaya çalışan sıcak ve disiplinlerarası bir yaklaşım sunmaktadır.

Hazırlayanlar*

Leo Kanner ve Hans Asperger'i Tanıyoruz... Ya Grunya Efimovna Sukhareva'yı?

Kuzey İlay Karadağ, Anadolu Üniversitesi

Prof. Dr. Elif Tekin İftar, Anadolu Üniversitesi Engelliler Araştırma Enstitüsü

Düzenlenen Etkinlikler

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç -Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Haberler

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Duyurular

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Öğrenci Köşesi

Doç. Dr. Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

ESOGÜ Mezun

Doç. Dr. Derya Genç-Tosun, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Araştırma Köşesi

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum-Çattık, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Kitap Önerisi

Dr. Öğr. Üyesi Esra Orum-Çattık, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Sayı Editörü

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

Tasarım ve Dizgi

Dr. Öğr. Üyesi Ayşe Tunç-Paftalı, ESOGÜ Eğitim Fakültesi

**ESOGÜ Özel Eğitim Doktora Programı öğrencisi Araş. Gör. Osman Yaşar' a sayının hazırlanmasına sağladığı katkılarından dolayı teşekkür ederiz.*

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi
Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü
Meşelik Kampüsü
Büyükdere Mah. 26040
Odunpazarı-Eskişehir/TÜRKİYE

Telefon: +90 222 239 37 50
Bölüm Başkanlığı: 6820
Bölüm Sekreterliği: 6821
E-mail : ozelegitim@ogu.edu.tr